

פרי מקץ ("חנוכה"). תשע"ב
נא לשמור על קדושת הגליון !

"זְכוּרֹן מֵאֵיר"

פניני מוסר

[עפ"י "שערי תשובה" - שער ראשון]

העיקר הרביעי: - הצער במעשה. הלב והעיניים הם הגורמים לחטאים, ולכן בזאת יכופר עוונם - כנגד מדת משובתם. לבב-החוטאים יתכפר עוונם במרירותם ואנחתם בשבר אשר הם שוברים אותו. ונאמר (תהלים נא) לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה. ועוון העיניים יכופר בדמעות כמו שנאמר (תהלים קיט) "פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך".

העיקר החמישי: - הדאגה. כי ידאג ויפחד מעונש עוונותיו. כי יש עונות שהתשובה תולה כפרתן ויסורין ממרקיין. וגם ידאג אולי הוא מקצר בחובת התשובה בצער ובמרירות ובצום ובבכי, וגם כי הרבה צער והרבה בכה יזחל ויירא אולי לעומת זה הרבה אשמה ולא השלים חוקו. ומי שהתבונן בגודל עבודת הבורא על יצוריו וכי אין קץ לרעת הממרה את פיו, כל אשר יוסיף בעבודה ובדרכי התשובה הלא הוא מעט בעיניו.

חכם ירא וסר מרע. ואמר שלמה המלך עליו השלום (משלי יד) "חכם ירא וסר מרע", ובאורו: החכם אף על פי שהוא סר מרע בכל מאמצי כחו, יירא ויזחל אולי לא כלה חקו ולא נזהר כדת מה לעשות. וסוף הפסוק מוכיח עליו (שם) "וכסיל מתעבר ובוטח". אמר על מדות הכסיל שהוא בהיפך ממידת החכם כי הכסיל מתעבר ועם כל זאת בוטח שלא יקרהו עון ונזק. ובעל הכעס עלול לפשעים ומופקר לנזקים.

פן יתגבר יצרו. ועוד ידאג, פן יתגבר עליו יצרו, כמו שאמר ז"ל אל תאמין בעצמך עד יום מותך. כל שכן האיש אשר נצחו לבו כבר, שעליו להוסיף בנפשו יראת ה' יום יום, ותהיה לו למעוז בעבור עליו כל משברי היצר המתחדש לעתיד.

[עפ"י "אורחות צדיקים" - שער הגאווה]

לעקור לגמרי את מדת הגאווה. הרוצה לעקור לגמרי את מדת הגאווה, צריך להתרחק מן הגבהות עד הקצה האחרון. כיצד? אדם שהיה רגיל ללבוש בגדים חשובים, ילבש בלויי-סחבות המבזים את לובשיהם, [וכן לענין כל התנהגות גאוותנית]. וע"י שינהג זמן ארוך בבזיון גדול ישרש מעצמו את מדת הגאווה, ואז יחזור וילך בדרך האמצע וילך בה כל ימיו.

לא ישים לב. וכן מי שהוא כעסן, ינהיג עצמו שאם הכוהו או קיללוהו - לא ישים לב ולא יגיב כלל, ובדרך זו ינהג לתיקון כל המדות הרעות.

אראנו בישע אלוקים. מי ששואף לעבוד את ה' באופן המובחר שבכל אחד מחלקי עבודת ה', - יבחר בדרך זו. ועל זה נאמר: "ושם דרך, אראנו בישע אלוקים".

פרשת השבוע

[**"בית הלוי" - מרן הג"ר יוסף דב הלוי סולובייצ'יק זצ"ל**]

במדרש רבה (פרשת מקץ), "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו" (תהלים מ'–ה') זה יוסף, "ולא פנה אל רהבים" שעל ידי שאמר לשר המשקים "כי אם זכרתני" "והזכרתני" נתווסף לו שתי שנים. וכו'.
והביאור הפשוט, שהנה באמת התורה התירה לאדם ההשתדלות בצרכי גופו, וכמו שאמר הכתוב "וברכך בכל אשר תעשה", וכן כתוב "ואספת דגנך ותירושך" ואמר ר' ישמעאל במסכת ברכות (דף ל"ה) "הנהג בהם מנהג דרך ארץ".

... זהו כלל לאיש הישראלי, שיהיה לבו שוקט ובטוח בה', וזה שהתירה התורה להשתדלות הוא משום שלא כל אדם יכול להגיע למדרגת הבטחון הגמור ועל כן הותר לו ההשתדלות כדי שיהיה לו סיוע שיגיע למדרגת הבטחון, וצריך כל אדם לחדש לו מלאכה ועסק כדי שיהיה נקל לו לבטוח בה', וכו'.

ואם כן שיעור ההשתדלות הנרצה, אינו שוה בכל אדם, רק כל אחד לפי ערכו, שמי שיכול להגיע לבטוח במעט מלאכה אזי מה שירבה להשתדל יותר מכפי הנצרך לו לזה השיעור כבר ייחשב לו לחטא נגד מידת הבטחון וכו', ומי שמרבה בהשתדלות יותר מכפי הנצרך, עונשו שמן השמים יוסיפו על הצטרותו להשתדלות ולא יזמן לו פרנסתו רק על ידי יגיעת בשר, הדרך שבחר לו וכו'.
וזהו שאמרו אשר שם ה' מבטחו זה יוסף וכו', שלפי גודל בטחונו לא היה לו לפנות כלל אל רהבים ואפילו בדיבור קל.

[**עפ"י "אור יהל" מאת מורנו הג"ר לייב חסמן זצ"ל**
המנהל הרוחני ישיבת חברון "כנסת ישראל"]

אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו, על כן באה אלינו הצרה הזאת. (מ"ב – כ"א).

אין ביאור הדברים שהתחרטו על מכירת יוסף, כי באמת העמיקו בדין זה בקדושה וטהרה, וגם אחרי כ"ב שנות צערו הנורא של יעקב אבינו לא חזרו בהם שבטי קה אלא ברור בעיניהם: "יפה חייבנו".

והרי כשהחרימו לכל מי שיספר ליעקב אבינו היו תשעה, וצירפו שכינה עמהם, ולכן לא שרתה השכינה על יעקב כ"ב שנה כדי שלא יוודע לו, וא"כ ברור שהיה פסק דינם לפי מה שנראה להם אחרי שבדקו את עצמם וחקרו ליבם וראו שאין להם שום שנהא עצמית ליוסף.

וא"כ לא יתכן שבפתע פתאום יאמרו: "אבל אשמים אנחנו ...".

אלא כיון שבצרה שהגיעה עליהם ראו התנהגות של חוסר רחמנות, והרי הקב"ה מעניש "מדה כנגד מדה", והוא מחסדי ה' כדי ללמד לאנוש בינה היכן חטא ופגם, מצאו בעצמם שהתנהגו אל יוסף בחוסר רחמנות. - וזוהי מעלת היסורים שמרככים ליבו של אדם ומקרבים אותו אל האמת.

(ראה עוד "אור יהל" חלק א').

פלפולא דאורייתא

בסוגיא דכבתה זקוק לה

א. שבת דף כא. אמר רב הונא פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת, אין מדליקין בהן בחנוכה בין בשבת בין בחול. אמר רבא מאי טעמא דרב הונא קסבר כבתה זקוק לה ומוותר להשתמש לאורה. וכתב רש"י, לתקנה, הלכך לכתחלה צריך לעשות יפה דילמא פשע ולא מתקן לה. (ועיי' מהרש"ל ובית-הלוי שדייקו מלשון רש"י דליכא איסורא או דהאיסור רק כשאפשר לו, ועפנ"י ועפמ"ג סי' רס"ד, ועיי' רש"י,

וצ"ע). ויעויין היטב בדברי התוס' והרמב"ן ובה"ג. [לענין לשון "פשיעה" שמשמעותו אשמה (כעין "נתקל פושע") עיי רש"י ברכות דף מג: פסחים דף ו' סוע"ב, ביצה דף טו: גיטין דף לו: ב"מ דף נד. ד"ה והכא, ב"ב דף ג: ד"ה פשיעותא].

והנה הרי"ף והתוס' נקטו דגם בשבת אסור להדליק בהנך פתילות ושמנים מהאי טעמא דכבתה זקוק לה, ובתה"ד ס"י ק"ב נקט בפשיטות כדברי התוס' ומדלא הזכיר דעת רש"י אינה כן נר' שנקט דגם לדעת רש"י ל"פ כן [וצריך לעיין ברד"ה ומותר], והיינו דכונת רש"י במה שכתב "דילמא פשע" דאפילו בחול חיישין שיפשע [ויתכן שרש"י בא לפרש דאין הטעם מצד אותו הזמן הקצר שהנר כבוי קודם שחוזר ומדליק], [אמנם צ"ב אמאי לא כתב שמא לא יבחין אם ס"ל דאפי' בשבת שייך הטעם ואולי חייב בשמנים ופתילות אלו לישב שם וצ"ע].

אבל ברמב"ן נר' שפירש דעת רש"י דס"ל דבשבת ליתא להאי טעמא, ועיין היטב לשון הרמב"ן דנראה מדבריו דבשבת גדר המצוה שונה, והיינו דגם למ"ד דבחול כבתה זקוק לה מ"מ בשבת הוי גדר החיוב כלמ"ד כבתה אינו זקוק לה אף בחול דיוצא במעשה ההדלקה, [צריך לעי' ברבנו יהונתן - העירוני שמ"הדליק בקערה" מוכח שאם הדליק על-דעת לכבות לא יצא], [ובכ"כ בידים, (במזיד להרשב"א, ובשו"ג למהרש"ל, עיי להלן, ועיין לשון השו"ע שבא לתקנה וכ"כ בשו"ג. וצרי לעי' ואולי נקט עפ"י המקור בתשו' רשב"א), צ"ל דחשיב כמבטל מעשיו].

ולפי"ז יתכן דלא ס"ל להרמב"ן לדייק לשון "פשע" שנקט רש"י, [אבל הפנ"י עמד על לשון רש"י וכתב לפרשו דדוקא מצד החשש שיעבור בפשיעה על החיוב לחזור ולהדליק אתינן עלה, והיי' דבשבת חשיב אונד, ועכ"ר דבשבת מטעם אחר].

והנה יעויין לשון הר"מ בפ"ד מהל' חנוכה שבהל' ה' כתב וז"ל, הדליקה וכבתה אינו זקוק להדליקה פעם אחרת. נשארה דולקת אחר שכלתה רגל וכו'. ובהל' ו' כתב, כל השמנים וכל הפתילות כשרות לנר חנוכה, ואף על פי שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה, ואין האור נתלית יפה באותן הפתילות. ואפילו בלילי שבת שבתוך ימי חנוכה, מותר להדליק השמנים והפתילות שאסור להדליק בהן נר שבת, לפי שאסור להשתמש לנר חנוכה וכו'. ע"כ. ומשמעות דבריו דאיכא חידוש נפרד בהא דמותר להדליק בהנך שמנים ופתילות בחול, אף למאי דקיי"ל דכבתה אינו זקוק לה, ונר' הנכון בזה מה ששמעתי לבאר דהחידוש בזה הוא דשרי לכתחילה ליכנס לספק זה שמא יכבה, (ועיי מה שכתב הט"ז סוף סי' תרע"ג דהמדליק במקום הרוח כשחוזר ומדליק אינו מברך דדילמא לא הי' נכבה ודמי לשמנים פסולים. ועיי לשון הפמ"ג שם "דשמא לא הוי ברור שיכבה", וצ"ע), [ואין נר' לבאר דהחידוש דבזה לא תיקנו דומיא דמקדש].

ובזה יש לבאר אמאי לא ניחא להרמב"ן תי' התוס' דהו"ל לר"ה למימר סתם אין מדליקין, דלפי מה שנתבאר מדקדוק לשון הר"מ י"ל דלולא לשון ר"ה "בין בחול בין בשבת" ס"ד למימר דטעמא דר"ה לאו משום דכבתה זקוק לה אלא משום דאסור לו לכתחילה ליכנס לחשש שיכבה הנר וכנ"ל. והנה דעת התה"ד והשו"ע דגם במדליק בעייש אם כבתה אינו זקוק לה, ומהרש"ל וט"ז פליגי וס"ל דזקוק לה (דדוקא במדליק סמוך לשקיעה ממש, חשיב מעשה מצות הדלקה, ויוצא בה אף שכבתה הנר לאחר מכאן), והנה התה"ד בנה יסודו על תוס' ורי"ף [וכיון דלעולם זמן פירסומי ניסא מצאת הכוכבים ואילך, חזינן דאף בעייש כבתה אינו זקוק לה עיי"ש], אבל באמת גם לשיטת הרמב"ן כן הוא, וכפי שכתבנו לעיל בפירוש דבריו דבשבת אין עליו אלא חובת הדלקה בלבד.

וביהגרי"א (לשיטתו לכו' דמדליקין בשקיעת החמה) כתב להוכיח דינו של תה"ד מדלא גזרו בעייש שמא יכבה קודם ביה"ש ויפשע ולא ידליק, ואמנם הט"ז ודאי ס"ל דבזה לא גזרו. (ועיי בענין זה מש"כ רעק"א בתשו' תנינא סי' י"ג לצדד דגם המשך הדלקה חשיב שיהוי במצוה. [וכן דן בראש-יוסף אבל בפמ"ג תרע"ו לכו"כ. ולפי"ז הא דאין זקוק לה, משום דהאחריות רק על ההדלקה. ועיי לעיל בכ"כ בידים. וזהו גם ביאור דינא דתה"ד. ועיי בה"ל סי' תרע"ג סוד"ה אם כבתה, בסופר, ומשני"ב סי' תרע"ד סק"ב בסו"ד]. ועיין בית-אפרים סי' ס"ג).

דברי-חיזוק

איתא במס' ברכות (דף לב:): תנו רבנן, ארבעה דברים צריכין חיזוק אלו הן תורה ומעשים טובים תפילה ודרך ארץ. [וכו']. וכתב רש"י: צריכין חיזוק, שיתחזק אדם בהן תמיד בכל כחו.

כתב ב"נפש החיים" (שער ד' פ"ב) וז"ל, וכל-שכן חידושין אמיתים דאורייתא, המתחדשים ע"י האדם, אין ערוך לגודל נוראות נפלאות ענינם ופעולתם למעלה, שכל מלה ומלה פרטית המתחדשת מפי האדם, קודשא בריך הוא נשיק לה ומעטר לה, ונבנה ממנה עולם חדש בפני-עצמו, והן הן השמים החדשים והארץ החדשה שאמר הכתוב כמו שאיתא בהקדמת הזוהר [וכו'], ובפרשת ויחי [וכו']. ובתנא דבי אליהו (סא"ר פ"ח), [וכו'], ובכל מקום שמחדשין תורה [וכו'] שמחה מתחדש להקב"ה בכל יום תמיד [וכו']. עכ"ל.

ובדורנו זה, אין שום דרך להיות עובד ה' ומדקדק במצוות אלא ע"י שבמשך שנים רבות מוסר כל זמנו וכוחו ללימוד התורה הק' ולהתעלות בכל ענפי הרוחניות, ועצם לימודו ושקידתו עושים נחת-רוח לפניו ית' והוא אהוב לפני ה', וביותר כי "רחמנא ליבא בעי" שכל לימודו הוא כדי להיות עבד נאמן לה' ולתורתו. (וגם אם יש יחידים שללא שקידה של שנים רבות מחזיקים ביראת ה', הרי זה מכח ציבור בני-התורה ולולא שמושפע מהם אין זה אפשרי כלל).

ובשמירת-הלשון (שער התורה פ"י) כתב וז"ל, איש הישראלי שנלקח מן התורה, הוא כמו דג שנלקח מן המים, אף שיש לו קצת חיות עדיין מ"מ ברור הדבר שודאי ימות לבסוף, וא"א לדג לחיות כי אם איזה שעות כל זמן שלחלוחית המים ישנה עדיין על הגוף, אבל כשמתבישת תיכף מת, כי נפסק לגמרי החיות. כן עצם קדושת ה' החופפת על עמו ישראל, שעל-ידה יזכו לעתיד לבוא להיות קיימים לנצח [וכו'] הוא רק ע"י אמצעות התורה. [וכו']. ובאמת מקרא מלא הוא בפרשת בחוקותי, ואם לא תשמעו לי (פ"י להיות עמלים בתורה, כפירוש רש"י שם) ולא תעשו את כל המצוות האלה, [וכו']. ובה פירשתי [וכו'] והיה אם שמוע וגו' השמרו לכם פן יפתה לבבכם וגו', [וכו'], דמתחילה כתיב בפרשה ולעבדו בכל לבבכם ואמרו חז"ל איזו עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפילה, ולזה אמר הכתוב השמרו לכם פן יפתה לבבכם, היינו שהיצר יפתה לבכם לאמר למה לי תו ללמוד תורה מאחר שיש לי אהבת ה', ובי"ה אני מתפלל בכל יום, די בכך, ומה בכך אפילו אם אסור מעתה לגמרי מן התורה, או שאסיר את בני מהתורה, הלא הוא מתפלל בכל יום, ולזה בא הכתוב והודיע לנו שסוף דבר יהיה ע"י הסרה מהתורה ועבדתם אלהים אחרים, [וכו'], (ובי"ה שכן נמצא בספרי על זה הפסוק, פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם, כיון שהאדם פורש מן התורה מיד נדבק בעבודה זרה). [וכו']. והנה כל זה אפילו בדורות הראשונים, וכל-שכן בזמננו שהרבה והרבה סרו מדרך ה' ע"י הפרישה מן התורה, בודאי הוא עת לעשות לה' ולחזק את בנינו לתורה ולתעודה.

לע"נ ר' דב ב"ר שניאור זלמן ז"ל נכב"ע כ"ג מרחשון תשי"ג ולע"נ מרת עדינה ב"ר בנימן ע"ה נכב"ע טו כסלו תשי"ג ולע"נ מרת גיטל ב"ר משה דוד נכב"ע י"ב טבת תשי"א ולע"נ ר' אשר אלכסנדר ב"ר שלמה ישעיהו הלוי ז"ל נכב"ע כ"ו טבת תשי"ג ולע"נ ר' אלימלך ב"ר שלום ז"ל נכב"ע כ"ו טבת תשס"ח ולע"נ ר' יהושע העשיל ב"ר ישעיהו הלוי ז"ל נכב"ע ל' שבט תשס"ג ולע"נ ר' אברהם אהרן ב"ר אליעזר דוד ז"ל נכב"ע ו' ניסן תשס"ט ולע"נ הג"ר אליעזר יעקב חיים בה"ר ברוך יוסף נכב"ע י"ד ניסן תשנ"א ולע"נ ר' שמואל יצחק ב"ר אליעזר ז"ל נכב"ע י"ח אייר תשס"ט ולע"נ מרת מרים (מלייה) ב"ר יעקב הלוי ע"ה נכב"ע י"א סיון תשנ"א

* * *

נא להעתיק בתפילה ולעורר רחמי שמים, לרפואת הרב רפאל מיכאל בן רייץ, ולרפואת האברך רפאל שמואל בן יפה (בגורו הישיבה ה"ח שנפצעו קשה בתאונת דרכים) ולרפואת הרב יאיר בן זעלדע פייגע, ור' יצחק בן איטה בריינא לרפוי"ש בתושחי"י

e-mail

zichronmeir@shtaygen.co.il

יוצא לאור ע"י כולל "זכרון מאיר" – חניכי סלבודקה

מקום הלימוד: בית-המדרש סלבודקה – דרכי-אי"ש

רח' האדמו"ר מגור 16, זכרון-מאיר בני-ברק

טל. 050-4125547

כתובת למכתבים:

ת. ד. 557, בני-ברק 51104

Address for letters:

P. O. B. 557 Bnei Brak 51303 Israel

The bank's details for wire transfers

The first international bank of Israel Ltd.

Branch: pagi bnei-brak no: 188

Branch adres: 42, chazon ish st.

Bnei-brak 51511

Swift code: firbilltxxx

Iban: il 4505218800000435120

Name: kollel zichron meir

כתובות עמותת "בית יוסף קדימה" ת. ד. 722 קדימה 62920 (ביהמ"ד רח' מיימון 13), ע"ר 580447498

השיעור בהלכות שבת מתקיים בס"ד בביהמ"ד "דרכי אי"ש" במוצאי שבת קודש בשעה 9.00

הציבור מוזמן

בחנוכה לא יתקיים השיעור בכולל קדימה